

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

(повна назва кафедри)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 242 «Туризм»

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування Економіка та організація туристичної діяльності (назва магістерської програми)

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МУЗЕЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконавець:

студентка факультету міжнародної економіки

Кудрявцева Анастасія Максимівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н. доцент

Шикіна Ольга Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток музейної сфери у наш час гальмується застарілою матеріально-технічною базою та воєнно-політичними діями на сході держави. Через цю ситуацію в даному дослідженні, підійшовши до цих питань з наукової точки зору, була здійснена спроба виявити всі причини, котрі заважають прогресу та розвитку музейної діяльності Одеської області та туризму України в цілому.

Аналіз діяльності музеїв дає змогу здійснити комплексну характеристику функціонування музею з точки зору управління, маркетингу, фінансування та стратегічного перспективного планування. А це подальшому дає можливість детально проаналізувати загальну ситуацію музейної діяльності по області і зробити прогнози на подальші розвиток даної сфери по країні.

Деякі дослідники вважають, що музеї стають жертвами недостатнього бюджетного фінансування, інші дослідники дійшли висновку, що українські музеї мають некомпетентне лідерство, яке не просуває проекти для отримання прибутку. Можливі причини утримання такого стану музеями на ринку туристичних послуг розглянуті за допомогою робіт дослідників в даній області. Дослідженню стану діяльності музейних закладів в Одеській області та Україні загалом присвячені наукові роботи таких вітчизняних учених, як В. Рожко [46], П. Горішевський [13], М. Рутинський [47], та ін.

Мета написання кваліфікаційної роботи – розгляд розвитку музейної діяльності і розробка шляхів її покращення.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- визначити теоретичні основи музейного обслуговування;
- виявити організаційно-правове забезпечення музейної діяльності;
- запропонувати методичні підходи до оцінки діяльності музеїв;
- визначити сучасний стан музейної справи України;
- провести діагностику однорідності областей України за музейною справою;
- дослідити туристичну привабливість Одеського історико-краєзнавчого музею;
- надати рекомендації стосовно подальшої стратегії розвитку музейної справи;
- навести аналіз варіантів удосконалення економічного становища музеїв м. Одеси;
- розробити і економічно обґрунтувати впровадження інновацій в музейній справі.

Об'єкт дослідження – процес удосконалення управління розвитком музейної діяльності на прикладі Одеського історико-краєзнавчого музею.

Предмет дослідження – науково-практичні питання удосконалення управління розвитком музейної діяльності.

Методика дослідження роботи є діалектичний метод дослідження явищ та процесів у їхньому взаємозв'язку і розвитку. Для досягнення мети та розв'язання визначених завдань кваліфікаційної роботи використано такі загальнонаукові методи: абстрактно-логічний (для узагальнення теоретичних положень, визначення сутності економічних понять, формування висновків); системний аналіз (для аналізу порівняльної характеристики екскурсій); графічний (для наочного представлення статистичних даних); табличний та групування (при аналізі діяльності музею); експертних оцінок (для вимірювання та оцінки конкурентоспроможності

підприємств); конструктивний та експериментальний (оцінка результатів запропонованого заходу удосконалення функціонування музею).

Інформаційна база дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять наукові праці з названої проблеми вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти України, методики Всесвітньої туристичної організації, інструктивні матеріали, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні видання, дані бухгалтерської, статистичної та внутрішньогосподарської звітності туристичних підприємств.

Не зважаючи на наявність публікацій, присвячених розвитку музейної справи, досить мало уваги приділено підвищенню ефективності функціонування музеїв Одеського регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для удосконалення діяльності Одеського історико-краєзнавчого музею та підвищення його іміджу.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменування). Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 97 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 83 сторінках. Робота містить 17 таблиць, 8 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано:

Кудрявцева А.М. Екскурсійна діяльність в Україні: стан та перспективи розвитку / А.М. Кудрявцева // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. С. 153-157.

Кудрявцева А.М. Тенденції застосування інновацій у музейній справі України / А.М. Кудрявцева // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2019. – 881 с. С. 835-838.

Кудрявцева А.М. Сучасний стан музейної справи України / А.М. Кудрявцева // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 15 квітня 2020 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2020. (прийнято до друку у збірнику тез).

ВИСНОВКИ

Проведене і викладене в роботі дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1) Досліджено та проаналізовано сутність понять «музей», «музейний туризм», «музейна справа». Розглянута термінологія, безпосередньо пов'язана із даною темою. Можна констатувати поступову інтеграцію музеїв з бібліотеками, архівами, освітніми

установами, будинками культури. Ця інтеграція відбувається в формі передачі музею нових компетенцій. З'ясований позитивний вплив розвитку музейної діяльності: стимулювання зростання рівня економічного розвитку, ріст культурно-освітньої свідомості населення, внесок у формування іміджу країни, можливість залучення іноземних інвестицій, що в подальшому сприяє укладанню багатообіцяючих угод та налагодженню нових вигідних контактів та співробітництва із закладами за межами нашої країни.

2) В ході аналізу організаційно-правового забезпечення музейної діяльності була розглянута нормативно-правова база функціонування музеїв України. Музей – є некомерційною постійною відкритою для публіки інституцією, що функціонує задля суспільства та його розвитку шляхом комплектації, придбання, збереження, охорони, дослідження, комунікації, обміну інформації та експонування матеріальної та нематеріальної культурної спадщини людства і його середовища з освітньою, навчальною, естетичною метою.

3) Було запропоновано методичні підходи до оцінки діяльності музеїв за допомогою ряду показників, що враховують і характеризують їх здатність до конкурентоспроможного функціонування у багатофункціональній сфері туристичного обслуговування. До таких показників було віднесено кількість музеїв; розподіл музеїв за статусом; розподіл музеїв за профілем; кількість предметів основного фонду; класифікація предметів основного фонду; рух основного фонду музеїв; площа музейної території; кількість будівель музеїв; науково-дослідна та експозиційна робота музеїв; виставкова робота музеїв; кількість відвідувань; екскурсійна робота музеїв; основні характеристики персоналу музеїв.

4) Було проведено дослідження сучасного стану музейної справи України, у ході якого було виявлено ряд проблем. Відсутність достатнього фінансового забезпечення з боку держави, а також недостатня кількість зацікавлених спонсорів. Відсутність додаткових музейних послуг задля підвищення рентабельності закладів. Додаткові музейні послуги повинні підвищити рентабельність музеїв завдяки їх синергетичному потенціалу. Недостатня організація управління персоналом та слабка маркетингова позиція. Відсутність інноваційних рішень як в управлінні колективом, так і в роботі з відвідувачами.

5) Було проведено таксономічний аналіз музейного фонду областей України у його класичному варіанті. Розглянуто розподіл музеїв регіонів України за видом, кількістю, статусом, профілем, кількістю відвідувачів та музейним фондом. Проведена діагностика однорідності областей України за музейною справою. Завдяки використанню таксономічного методу сформований список регіонів у країні, що поділений на лідерів, середняків і аутсайдерів у музейній справі за 2017 р. Використаний таксономічний метод дав змогу зробити ряд припущень стосовно того, чому Одеська область потрапила до аутсайдерів. Аналіз діяльності музейних структур Одеської області дав можливість виділити ряд можливих причин, які мають негативний вплив на розвиток музейної сфери.

6) На прикладі Одеського історико-краєзнавчого музею були розглянуті основні положення функціонування даних культурних закладів, а також проведений аналіз стану підприємства. Було проаналізовано динаміку кількості відвідувачів за 2015-2017 роки,

охарактеризовано персонал та основні характеристики музею. Для аналізу діяльності та туристичної привабливості Одеського історико-краєзнавчого музею було проведено SWOT-аналіз. Було проведено аналіз відвідувачів за допомогою анкетування.

7) Було визначено основні інноваційні підходи сфери надання екскурсійних послуг у музеях, які можуть бути впроваджені як в Одеський історико-краєзнавчий музей, так і по всій країні. Розглянуті основні світові тенденції в музейній індустрії. Визначені етапи впровадження інновацій в музейне підприємство. Виділені основні способи підвищення якості надання послуг музейного характеру в Одеському регіоні.

8) Для підвищення конкурентоспроможності та розвитку попиту на послуги музеїв країни запропоновано введення ряду інновацій, серед яких: введення мобільного додатку «Мандрівник» із квестовими завданнями по проходженню музеїв, створення нового сучасного мобільного додатку музею «Музей у кишені» із технологією доповненої реальності і використанням 3D-моделей, введення технологій віртуальної реальності із використанням аудіо-гіду для проведення екскурсій для людей з обмеженими здібностями, створення повноцінної відео-екскурсії, введення можливості онлайн-відвідання музею.

9) Розрахована приблизна кількість матеріальних витрат, необхідних для удосконалення музейної індустрії України за рахунок запропонованих інновацій, а також орієнтовний час, який знадобиться музеєві для відшкодування грошей без сторонньої допомоги. Дані пропозиції є сучасними і високо-технологічними, тому підвищать конкурентоздатність музеїв на ринку екскурсійних послуг Одеського регіону. Розширення послуг закладів дасть можливість подальшого виходу на міжнародний ринок. Обґрунтовані пропозиції із впровадження заходів з удосконалення функціонування музеїв Одеської області та України сприятимуть покращенню іміджу підприємств та розширенню списку додаткових послуг, а також у майбутній перспективі позитивно вплинуть на рівень конкурентоспроможності українських музеїв та дадуть можливість подальшого збільшення їх прибутків і виходу на міжнародний ринок послуг музейного формату у майбутньому.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Науково-теоретичні засади роботи музеїв» проаналізовані такі поняття, як: музей, музейна справа, музейний туризм та екскурсійне обслуговування. Розглянуто організаційно-правове забезпечення музейної діяльності. Розглянуто методичні підходи до оцінки діяльності музеїв.

У другому розділі «Дослідження конкурентного середовища музейних послуг» проведено дослідження стану ринку музейних послуг Одеської області та України в цілому. Проведено таксономічний аналіз регіонів України у класичному вигляді за даними 2017 року, надана відповідна порівняльна характеристика областей країни за фактором розвитку музейного сегменту. Визначено безпосередньо місце Одеської області серед інших регіонів у даному списку. Перерахований ряд можливих причин, через які Одеський регіон займає саме таку позицію. Зроблений детальний аналіз роботи Одеського історико-краєзнавчого музею, як приклад функціонування одного із музеїв Одеської області.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення управління розвитку музейної справи м. Одеси» визначені можливі шляхи покращення економічного становища музеїв Одеси та України. Наведені приклади інноваційних проєктів, що сприятимуть як підвищенню економічного становища музеїв. Для удосконалення функціонування музейного сегменту м. Одеси було запропоновано розробити інноваційні мобільні додатки, які дозволять зробити відвідування музеїв більш цікавим, сучасним та затребуваним. Здійснено фінансову калькуляцію вартості введення запропонованих інновацій і приведена кількість часу, необхідного для відшкодування вкладених матеріальних ресурсів.

АНОТАЦІЯ

Кудрявцева А.М. «Удосконалення управління розвитком музейної діяльності»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 242 «Туризм», за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка та організація туристичної діяльності». – Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2019 рік

У роботі розглянуто: теоретичні основи музейного обслуговування, організаційно-правове забезпечення музейної діяльності та методичні підходи до оцінки діяльності музеїв.

Досліджено сучасний стан музейної справи України. На основі запропонованого підходу до оцінки діяльності музеїв проведено діагностику однорідності областей України за музейною справою. У роботі більш детально висвітлено туристичну привабливість Одеського історико-краєзнавчого музею. Запропоновані варіанти удосконалення економічного становища музеїв м. Одеса та розроблено економічне обґрунтування впровадження інновацій в музейній справі.

Ключові слова: музейна діяльність, діагностика однорідності музейної справи, музей, екскурсія, екскурсійні послуги, інновація.

ANNOTATION

Kudriavtseva Anastasiia "Improving the management of museum activity".

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 242 "Tourism", under the master's program "Economics and organization of tourism activity". – Odessa National Economic University, Odesa, 2019.

The work considers the theoretical foundations of museum service, organizational and legal support of museum activity and methodical approaches to the evaluation of museum activity.

The current state of museum work of Ukraine has been investigated. On the basis of the proposed approach to the evaluation of museum activities, the homogeneity of the regions of Ukraine in museum affairs was diagnosed. In the work the tourist attraction of the Odessa History Museum is covered in more detail. Options for improving the economic status of museums in Odessa have been proposed and the economic justification for innovations in museum work has been developed.

Key words: museum activity, diagnostics of homogeneity of museum business, museum, excursion, excursion services, innovation.